

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

Marc general per a una bona transició dels estudiants de batxillerat a la universitat

Document elaborat per la comissió de treball formada per:

C. Alsina (UPC, coordinador), **J. Alsinet** (Inspecció del Departament d'Ensenyament), **J. Carbonell** (UAB),
J. Comet (EAP B-24 Alt Maresme), **E. Corominas** (UdG), **E. Fernández** (IES Sant Adrià de Besòs),
P. Figuera (UB), **J. Gallifa** (URL), **J. Grifoll** (AQU Catalunya) i **E. Pastor** (URV).

© **Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya**

Via Laietana, 28, 5a planta
08003 Barcelona

Disseny i maquetació: **Josep Turon i Eva Calatayud**
Primera edició: abril de 2001

**Aquest document no ha estat sotmès a una revisió de continguts.
La present edició tan sols és una adaptació a la nova imatge d'AQU Catalunya.**

Dipòsit Legal: B-41.867-2001

Es permet la reproducció total o parcial del document sempre i quan se citi el títol de la publicació, **l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya** com a editora i els membres de la comissió que van elaborar el document.

Presentació	4
1. Introducció	5
2. Les accions en la fase d'informació preuniversitària	8
2.1. Objectius	8
2.2. Accions	9
2.3. Indicadors d'avaluació	11
3. Les accions en la fase d'acollida universitària	14
3.1. Objectius	14
3.2. Accions	15
3.3. Indicadors d'avaluació	17
4. Les accions en la fase d'integració universitària.....	19
4.1. Objectius	19
4.2. Accions	20
4.3. Indicadors d'avaluació	24
Referències.....	27

Presentació

L'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya, en la línia d'elaborar documentació que contribueixi a la millora de la qualitat del sistema universitari, prepara una sèrie de documents que recullen aspectes fonamentals, teòrics i pràctics, per assegurar la qualitat universitària en àmbits estratègics. Aquests documents constitueixen els marcs generals de la qualitat acadèmica i tenen com a objectiu recollir i sistematitzar les bones pràctiques que han posat en marxa les diferents universitats catalanes, així com les recomanacions fetes pels experts sobre diverses temàtiques. Aquests marcs també tenen la missió de servir d'instruments de referència en els processos d'avaluació.

El primer marc general publicat tractava d'un tema tan essencial com és l'avaluació de la qualitat docent del professorat. Per al segon marc hem escollit una matèria tan fonamental com és una bona transició dels estudiants de batxillerat a la universitat. Aquest marc pretén ajudar els centres, les escoles i les facultats universitàries a reflexionar

i a actuar per tal d'assegurar una bona transició dels alumnes provinents del batxillerat que s'incorporen als estudis universitaris.

L'Agència ha demanat a un grup de persones expertes en el tema que elaboresin un document de base que, posteriorment, ha estat sotmès a les opinions i els suggeriments d'un segon grup, més nombrós, de persones compromeses amb l'educació en aquest primer nivell. D'aquesta interacció, n'ha sortit un segon document que ha estat presentat al Consell de Direcció de l'Agència, el qual l'ha aprovat després d'un interessant debat i de fer-hi noves aportacions. El document final és el que presentem.

En nom de l'Agència, voldria agrair les valuoses aportacions de tots aquells que han fet suggeriments, i també la tasca del grup de treball; i voldria fer una referència especial al seu coordinador, qui, a més d'aportar els seus coneixements, ha emprès la tasca amb il·lusió i energia per tal que aquest marc arribi a bon port.

Gemma Rauret i Dalmau
(directora d'AQU Catalunya)

Aquest document ha estat aprovat pel Consell de Direcció de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya, format pels rectors i els presidents dels Consells Socials de les universitats públiques catalanes, els directors generals d'universitats i de recerca del DURSI i el president, la directora i el secretari de l'Agència.

1. Introducció

El present document neix amb la voluntat d'ajudar a reflexionar i a actuar els centres, les escoles o les facultats universitàries per tal d'assegurar una bona transició dels estudiants que s'incorporen als estudis, provinents del batxillerat.

Aquesta introducció pretén identificar, en primer lloc, l'etapa d'actuació que considerem, després dels objectius i l'estructura del document i, finalment, com aquest marc s'insereix en l'actuació de l'**Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya**.

La transició del batxillerat a la universitat

L'etapa de transició del batxillerat a la universitat comença normalment amb activitats d'orientació, quan els batxillers cerquen o reben informació o assessorament sobre els estudis universitaris, les diferents ofertes o opcions acadèmiques, etc.; i culmina quan, amb les avaluacions finals universitàries, els estudiants ja poden fer un primer balanç del que ha estat el seu primer curs universitari.

Aquesta etapa és especialment delicada, en comportar per als joves estudiants una presa de decisions (no sempre exempta de dubtes i d'inseguretats) i un canvi molt gran, tant en aspectes acadèmics i organitzatius com de seguiment i d'avaluació.

És evident que en la transició del batxillerat a la universitat es troben implicats, a més dels centres universitaris, els centres de batxillerat, el Departament d'Ensenyament, el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació i els diferents sectors de les universitats vinculats a aquesta qüestió. Cada un d'aquests centres o administracions poden contribuir positivament a la millora del procés de transició.

Remarquem que, si bé les fases d'acollida i d'integració han de ser tutelades estrictament pel centre universitari corresponent, en la fase d'informació preuniversitària caldrà que es doni alguna mena de coordinació entre centres amb els mateixos estudis, per tal de no crear confusions entre els estudiants de batxillerat ni problemes als centres de batxillerat.

L'atenció a la transició no pot tenir un enfocament mercantilista de captació d'estudiants, sinó que ha de rebre un tractament pedagògic de qualitat.

Seria bo conèixer i valorar els itineraris d'una mostra significativa d'estudiants en un nombre d'anys que permeti veure el procés en tota la seva globalitat, per tal de poder analitzar les diferents opcions fetes pels estudiants de la mostra, l'evolució dels seus expedients acadèmics, els abandonaments i les opcions posteriors als abandonaments.

Objectius d'aquest marc general

El present document se centrarà monogràficament a cercar respostes a la qüestió següent:

Què podrien fer els estudis universitaris per tal d'enfocar bé l'etapa de transició dels estudis de batxillerat als estudis universitaris?

Trobar accions adequades a aquesta finalitat pot ser molt interessant amb vista a incrementar les expectatives d'èxit acadèmic inicial dels nous estudiants, cosa que n'ha de facilitar la continuïtat i la graduació en els estudis, i ha de millorar la qualitat pedagògica general. També, en aquest procés, el treball cooperatiu entre professorat de secundària i d'universitat donarà el valor afegit d'un major coneixement mutu. El punt clau del procés, però, serà aconseguir que els centres universitaris tinguin **professorat ben format, motivat i incentivat** per portar endavant una millora real en aquest període de transició i acollida, la qual cosa implica que les universitats han de fer un autèntic esforç per **planificar** i assegurar tot el procés.

Cal fer constar que moltes iniciatives diverses ja han estat implementades amb èxit a moltes universitats catalanes. Aquest document les recull, n'introdueix altres i descriu un plantejament global, extrapolable a estudiants que provenen de Cicles Formatius de Grau Superior o Formació Professional específica.

Així doncs, aquest marc general, **com un manual de bones pràctiques, voldria orientar i suggerir accions que cal fer** per millorar l'etapa de transició del batxillerat als centres universitaris, així com **fonamentar els criteris d'avaluació** que s'haurien de tenir en compte a l'hora d'avaluar tot allò que fa referència a l'accés a la universitat. Serà cada centre universitari el que haurà de reflexionar sobre quines accions poden ser més oportunes i com les ha de dur a terme.

Estructura del document

Aquest marc general s'ha estructurat en tres grans apartats, corresponents als tres períodes principals que es donen en l'etapa de transició del batxillerat a la universitat. En el desplegament temporal del que es pot considerar programa o pla d'incorporació de l'alumnat nou a un centre d'estudis universitari, s'hi poden apreciar clarament tres etapes diferents tant en continguts com en metodologies:

- la fase d'informació preuniversitària
- la fase d'acollida universitària
- la fase d'integració universitària

A cada una d'aquestes fases es defineixen objectius referencials i es determinen, d'acord amb els objectius, **línies estratègiques d'actuació**, per tal d'orientar accions que s'han de dur a terme i que en cada cas caldrà prioritzar adequadament. S'enumeren també alguns indicadors per a l'avaluació de les diferents fases, amb vista a controlar si s'han assolit les fites fixades.

Aquest marc general fa referència especialment a la transició dels estudiants de batxillerat a la universitat, però la majoria de propostes poden ser vàlides per a altres col·lectius (adults, cicles formatius, segones carreres...), i no entra en la qüestió de les proves d'accés a la universitat, que ja serà motiu de reflexió i concreció en altres fòrums.

La certificació de la qualitat universitària

Aquest document s'enquadra dins un seguit de marcs generals que l'**Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya** pretén desenvolupar, amb l'objectiu primordial de definir referències que ajudin en el disseny de procediments encaminats a la millora i l'assegurament de la qualitat dels ensenyaments universitaris.

Si en el marc general d'Avaluació Transversal dels Servis d'Accés s'incidia en accions institucionals de les universitats, en aquest nou marc la voluntat és induir cada un dels centres universitaris a cercar una bona qualitat en les seves accions de captació i d'acollida d'estudiants.

El pla plurianual de l'Agència preveu l'establiment d'un sistema de reconeixement de la qualitat mitjançant una marca, o certificació de la qualitat universitària, que podrien sol·licitar voluntàriament aquells ensenyaments que disposin de sistemes d'assegurament de la qualitat que tinguin en compte les bases descrites en aquests marcs generals. Accions com ara les indicades en aquest marc general i el mateix procés de tria, reflexió i avaluació que es faci sobre aquestes accions hauran de ser tingudes en compte en la certificació.

L'Agència entén que la qualitat d'una titulació reconeguda amb una marca podria promoure la confiança de la societat, dels seus futurs usuaris i dels empresaris. D'altra banda, la consecució d'una marca afavoreix també el reconeixement intern en el si de la institució, i és un estimul i una satisfacció per al personal que hi treballa.

2. Les accions en la fase d'informació preuniversitària

En aquest apartat es farà referència a totes les accions informatives i orientadores que acadèmic i professionals del camp podrien oferir a tots els estudiants de batxillerat que es plantegin la possibilitat d'iniciar els estudis corresponents. Cal remarcar molt bé que el curs de 4t d'ESO potser hauria de rebre alguna atenció, ja que és el curs en què els estudiants determinen quina modalitat de batxillerat cursaran i, per tant, en certa manera predeterminen els camps universitaris als quals tindran accés o les opcions de formació professional alternatives. Cal dir, però, que els estudiants de 4t d'ESO no tenen, en general, uns interessos personals clars pel que fa al seu futur acadèmic i professional.

Les accions d'aquesta primera fase han de dirigir-se a optimitzar els canals i mitjans d'informació sobre la mateixa universitat i a facilitar la coordinació entre tots dos nivells educatius, per tal de donar una major gradualitat al trànsit, tenint en compte que als centres de batxillerat els agents orientadors són els professors i tutors del centre.

2.1. Objectius

En aquesta fase preuniversitària els objectius haurien de ser:

- Informar els estudiants de totes les característiques dels estudis universitaris (matèries, dificultats, perfils professionals, cost, centre, itineraris recomanables a batxillerat, accés, competències bàsiques requerides, rendiment acadèmic...).
- Informar els estudiants de les grans branques de titulacions o àrees i dels estudis i les seves alternatives, per tal d'ajudar-los a millorar la seva «qualitat d'opció» i a apreciar els canvis en la fase de transició.
- Garantir que el professorat universitari de primer curs conegui bé la formació rebuda pels estudiants de batxillerat que poden accedir als estudis.
- Promoure el coneixement i la cooperació entre professorat de batxillerat i d'universitat, i donar suport al treball d'orientació i de tutoria del professorat de batxillerat.

- Promoure i acollir activitats conjuntes de discussió o formació (assessorament en temes específics, suport als treballs de recerca, realització de pràctiques, elaboració de materials didàctics conjunts...).

2.2. Accions

Accions recomanables en aquesta fase són:

Informació adaptada a la web

Per mitjà dels portals universitaris s'accedeix a informació sobre els estudis. Sovint s'hi fa una presentació molt institucional i encarcerada. Seria bo tenir cura de la forma com es faciliten els itineraris als estudiants de secundària interessats, assegurar molt bé la comprensió del que s'exposa i transmetre una idea clara del que s'ofereix.

Informació al Saló de l'Ensenyament

La visita al Saló és massiva i plural (estudiants, familiars, professors...). Per tant, els estudis tenen la possibilitat de difondre informacions sobre ells mateixos i la no-presència al Saló resultaria inexplicable. La forma (en suports diversos) com s'atén el públic (en grup, personalitzadament, etc.) pot ser important.

Jornades de portes obertes

Aquestes tradicionals sessions d'unes quantes hores inclouen presentacions dels centres, debats, explicacions de professors o professionals, etc. i apleguen estudiants decidits o que encara no tenen presa una decisió vocacional i comparen uns quants estudis alternatius o ofertes de centres diferents que imparteixen el mateix.

La categoria i popularitat dels professors o professionals implicats en les presentacions poden ser un factor determinant, però la intervenció de professionals joves, acabats de graduar, també podria permetre que es fessin explicacions sobre les professions vinculades a les titulacions. La visita a les instal·lacions i els serveis també seria recomanable.

Aquestes jornades podrien organitzar-se monogràficament dirigides a estudiants de 4t d'ESO, 1r de batxillerat, 2n de batxillerat i fins i tot a les famílies dels estudiants de batxillerat.

Actes i trameses als centres de secundària

Taules rodones, xerrades, presentacions, trameses de material escrit, etc. són activitats que cal promocionar als centres de secundària tant públics com privats o concertats, emprant professorat format per fer aquestes activitats i especialment motivat per aquest nivell i pel contacte amb l'alumnat de secundària. També la presència als centres de batxillerat d'alumnes universitaris que estan fent els estudis, o que ja els han acabat, acostuma a ser d'especial impacte en l'alumnat de secundària.

Cal oferir una informació global, especialment pensada per als estudiants de batxillerat, sobre els estudis, els seus itineraris i les professions relacionades, en temes assequibles però donant visions panoràmiques que incloguin les opcions de professionalització i les seves expectatives actuals d'inserció laboral.

Accions cooperatives amb el professorat de batxillerat

Informar de les característiques dels estudis que s'ofereixen els professors de batxillerat, tutors i/o coordinadors de batxillerat, de forma individualitzada o amb convocatòries específiques en petit grup és una eina clau. Cal tenir en compte els notables canvis universitaris i d'estudis i, per tant, el reciclatge necessari del professorat de batxillerat pel que fa a totes les novetats, per tal d'evitar una visió dels estudis universitaris ancorada en el passat. Tenir un professor universitari de contacte durant el curs (per donar resposta a dubtes i sol·licituds d'informació més precisa) pot ser interessant. També podria ajudar la formació d'un grup de treball mixt permanent que podria fer estudis, entre d'altres de seguiment dels estudiants durant els cursos de transició de la secundària a la universitat.

Tutoria universitària d'un centre de batxillerat

Per tal de facilitar l'aproximació del centre universitari als centres de batxillerat, es pot encarregar al professorat universitari la seva vinculació amb determinats centres. Aquesta vinculació, caldria plantejar-la tant a escala d'universitat com de centres universitaris: els

centres d'estudis que proposin més professorat estaran en una posició estratègica més forta per fer-se present en la secundària.

Programes específics

Alguns centres podrien plantejar-se programes específics de promoció dels estudis en determinats col·lectius (àmbits comarcals, ètnics, de la dona, esportius, musicals, internautes...).

Premis i col·laboracions en treballs

Atès que tots els estudiants de batxillerat fan treballs, les convocatòries de premis poden ser un motiu de promoció d'un estudi.

En un nivell més alt de compromís, un centre universitari també podria promoure col·laboracions de professors, estudiants avançats o postgraduats per a la tutoria o la consultoria de treballs relacionats amb el seu àmbit, donar facilitats per a l'accés a biblioteques o mediateques, visites a laboratoris, etc.

Jornades monogràfiques

Oferir jornades dedicades a temes concrets d'actualitat relacionats amb els estudis del centre, visionar pel·lícules sobre un tema, organitzar debats, etc. adreçats als joves pot atreure'n l'atenció i l'interès. Aquestes jornades tant podrien tenir lloc al mateix centre com en àmbits territorials més amplis.

Accions en relació amb les famílies

Per mitjà de les associacions, dels consells escolars, etc. és bo que es difonguin informacions sobre els estudis. La relació entre universitat i família de l'estudiant és molt indirecta. De totes maneres, una oferta d'informació directa a pares i mares en forma de jornada de portes obertes feta en l'etapa de la decisió podria ajudar a desactivar oposicions a l'elecció del fill o la filla o aportar-hi suports indirectes.

Difusió social de les professions

Els centres han d'estar atents i donar suport en la mesura de les seves possibilitats a iniciatives de presentació de les professions directament relacionades amb els estudis propis. En aquest sentit, són interessants les propostes dels mitjans de comunicació que, en forma de documentals, informes, debats o sèries televisives, fan referència de manera directa o indirecta a les professions esmentades.

2.3. Indicadors d'avaluació

En aquesta fase seria bo avaluar l'adequació, pertinència i eficàcia de les accions informatives directes o indirectes com també de les accions de col·laboració desenvolupades.

S'haurien de tenir en compte dos tipus d'indicadors. D'una banda, els que es fan referència als objectius del procés, i que estan associats a la naturalesa de les accions proposades (nombre d'accions i volum de participació, satisfacció dels usuaris, grau d'implicació institucional, etc.). D'altra banda, s'hauran de tenir en compte els objectius finals dels assoliments com ara:

- Decisions raonables en la tria dels estudiants (fortalesa de les motivacions i adequació de les seves preferència i matrícula).
- Millora de la comunicació entre la universitat i la secundària (reformulació dels programes del primer curs, accions conjuntes d'informació i orientació preuniversitària, etc.).

Com a exemple, es presenten a continuació, indicadors per a les accions informatives i de col·laboració:

Accions informatives directes

- Valoració de les accions d'informació i orientació programades des del centre universitari.
- Valoració de la participació en accions informatives/orientatives i comparació amb les dades finals d'accés.
- Avaluació dels criteris emprats pels estudiants amb vista a escollir el centre universitari.
- Avaluació de l'ordre d'opció dels estudiants per accedir als estudis.
- Valoració de les categories dels professors implicats en aquestes accions.
- Valoració de les jornades de portes obertes per als estudiants de 1r i 2n de batxillerat, 4t d'ESO i les famílies dels estudiants.

Accions informatives indirectes

- Valoració de la informació en el Saló de l'Ensenyament:
 - Tipus d'informació que es distribueix (fulletó, disquet, etc.).
 - Tipus d'atenció que rep l'usuari (personalitzada, en grup, etc.).
- Grau de coordinació entre la diferent informació que es distribueix.
- Valoració de l'existència d'una web específica i accessible per als estudiants de nou accés:
- Conexions de la pàgina web amb altres informacions útils per a estudiants de secundària.

Col·laboracions amb centres de secundària

- Valoració, si s'escau, dels contactes periòdics institucionalitzats entre els professors de la titulació universitària i els seus homòlegs de secundària.
- Valoració de l'assessorament de la titulació en la tria i la confecció dels treballs de recerca.
- Valoració de la participació en l'avaluació dels treballs.
- Nombre de visites organitzades.
- Nombre de professors implicats per universitat, centre o titulació.
- Nombre de centres atesos per universitat.
- Nombre de professors implicats en tutories de centre per titulació.
- Valoració de l'existència d'un pla concret d'atenció.

3. Les accions en la fase d'acollida universitària

L'adaptació a un nou context organitzatiu i educatiu, regulat per normes diferents en molts casos, centra l'interès de la segona fase. Aquesta fase té com a objectiu facilitar els primers contactes de l'alumnat de nou ingrés amb el centre universitari.

En aquest apartat es farà referència a les accions que un centre pot fer en el temps que hi ha entre la matrícula de l'estudiant i els primers dies d'activitats lectives del curs.

3.1. Objectius

En aquesta fase d'acollida els objectius que cal assolir són:

- Facilitar els tràmits de matriculació, informant, tutoritzant i orientant l'estudiant, i ajudar a planificar bé el curs.
- Facilitar el coneixement del centre, dels espais, dels recursos i dels serveis.
- Ajudar a la preparació prèvia del pas des d'una formació generalista de secundària a l'inici d'una formació específica universitària, amb competències específiques.
- Transmetre els elements fonamentals en relació amb l'activitat acadèmica a la universitat (habilitats intel·lectuals requerides, pla d'estudis, organigrama, organització de primer curs...).
- Facilitar el coneixement i la potenciació de les vies de participació de l'alumnat en el centre (delegats, comissions, representacions, eleccions...).

3.2. Accions

Un cop els estudiants tenen la confirmació d'assignació de centre, el primer contacte real amb el centre d'estudis serà la seva matriculació. En aquest període de matriculació-començament del curs, que és un període curt, són viables accions del tipus següent:

Tutoria de matrícula

Es tracta d'entrevistes personals obligatòries amb professors o tutors preparats per poder aconsellar sobre límits de matrícula, itineraris, assignatures optatives o de lliure elecció (si hi ha opcions), etc. La tutoria ha de centrar l'atenció en els aspectes d'identificació individual i col·lectiva dels nous estudiants entre ells mateixos i amb la nova comunitat. En cas d'haver-hi tutor assignat durant el curs, aquest podria ser el moment per a una primera trobada, de coneixement mutu.

Si s'ha fet la tutoria individual anterior, aquesta sessió resta com una primera escenificació de la incorporació col·lectiva de la promoció.

Sessió informativa

Els equips directius o deganats, els caps dels serveis administratius, el professorat... poden oferir una reunió de benvinguda on explicar molt bé els estudis, les seves característiques docents normatives, els serveis, els processos a fer, les sortides professionals teòriques i reals, etc.

Estudiants del centre poden informar no tan sols sobre la delegació d'estudiants, els mecanismes de representació i participació, les activitats periòdiques, etc., sinó que aquests estudiants poden aportar una visió molt real sobre l'ensenyament.

Contactes entre estudiants

Les accions que portin a afavorir contactes entre els nous estudiants i els que ja fa temps que hi són poden ajudar enormement a orientar els nousvinguts.

Oferta de proves voluntàries

Si hi ha opcions d'itineraris diferents (activitats propedèutiques o zero, línies alternatives, etc.), una prova voluntària oferta als estudiants, on se'n pugui valorar la preparació, la vocació i les competències, pot ajudar a decidir a cada estudiant quin itinerari li convé triar.

Materials o activitats de transició

Es poden tenir dissenyats uns materials de treball per als nous alumnes que serveixin per fer una nova mirada als continguts de secundària que són més rellevants per al desplegament dels currículums dels nous estudis. Aquests materials, si els són lliurats amb temps, poden servir de guia per activar coneixements adquirits anteriorment i per representar-se millor els desplegaments del currículum posterior.

També es podrien programar activitats pont o introductòries, com ara l'ús de programes informàtics, tècniques d'estudi, etc.

Coneixement del centre

Pot ser bo oferir la possibilitat de mostrar els serveis i les característiques del centre: ús de biblioteca i mediateca, centre de càlcul, laboratoris, serveis oferts, etc. Els mateixos estudiants del centre poden ajudar en aquestes activitats i, en particular, en tot allò relatiu a la delegació d'estudiants.

La guia docent

Una bona guia docent d'un estudi pot ser un document informatiu clau per als estudiants de nou ingrés, una partitura orientada del que es farà durant el curs. Elements notables d'aquestes guies són els apartats següents:

- a) **Informació general sobre la carrera:** objectius generals formatius, sortides professionals, metodologies docents, etc.
- b) **Descripció del pla d'estudis:** assignatures i crèdits assignats, estructuració quadrimestral o anual, prerequisits, itineraris, optativitat, ciclicitat...

c) **Programes de les assignatures:** descripció dels objectius generals i específics de l'assignatura i dels continguts que s'han de treballar seqüenciats.

d) **Estratègies d'aprenentatge:** formes de treball individual de l'alumne, lectura de textos, exercicis, recerques, resums, etc.

e) **Estratègies docents:** classes expositives, realització de projectes, treball cooperatiu, activitats de laboratori...

f) **Càrrega de treball total** per a l'estudiant en fer una assignatura (activitats lectives més treball personal).

g) **Criteris d'avaluació:** descripció detallada a escala d'assignatures, cursos i cicles.

h) **Horaris i ubicacions:** horaris de classes i llocs de classes, pràctiques, tipus de sessions, etc.

i) **Professorat:** especificació del professorat assignat a les assignatures, tutories, grups, etc.

j) **Agenda del curs:** períodes lectius, períodes d'avaluacions, festes, esdeveniments especials, existència d'horaris culturals comuns, viatges...

k) **Informació sobre el centre.**

Activitats propedèutiques precurs

Si es donen iniciatives per afavorir el pas del batxillerat a les assignatures universitàries (en donar-se diversos nivells de preparació o llacunes formatives), abans de començar el curs es poden realitzar aquestes activitats. Poden ser no presencials (lectures recomanades, monografies amb autoavaluació, pàgines web...) o incloure presencialitat (dues setmanes de preparació intensiva, sessions monogràfiques...), i ser valorades en crèdits de lliure elecció.

3.3. Indicadors d'avaluació

Per aquest apartat serveixen les mateixes consideracions fetes el l'apartat de la fase d'informació preuniversitària. Així, indicadors finals d'assoliment podrien ser:

Activitats d'acollida

- Valoració dels estudiants de les activitats d'acollida realitzades.
- Valoració dels estudiants i dels tutors sobre les sessions de tutoria.
- Valoració de l'impacte de la tutorització sobre les opcions de matrícula.
- Valoració de la sessió de tutoria académico-administrativa el mes de juliol.
- Valoració de la sessió de tutoria amb informació acadèmica prèvia immediata al començament de les classes, organitzada pels centres el mes de setembre.
- Valoració de la sessió de tutoria amb informació institucional prèvia immediata al començament de les classes, organitzada pels centres el mes de setembre.

- Valoració de la sessió de tutoria amb informació instrumental prèvia immediata al començament de les classes, organitzada pels diferents serveis el principi de setembre (funcionament de la biblioteca, accés i ús de les aules d'informàtica, accés i ús de les aules d'autoaprenentatge, accés i ús dels laboratoris docents, etc.).

- Valoració de les activitats propedèutiques precurs.

- Opinió dels estudiants dels materials rebuts i en especial de la guia docent:
 - Estructuració de la guia.

 - Informació bàsica sobre la universitat i el centre.

 - Informació sobre la titulació (estructuració, horaris, aules, professorat).

 - Programes de les diferents assignatures, objectius, continguts i formes d'avaluació.

 - Dates dels exàmens de les diferents convocatòries.

4. Les accions en la fase d'integració universitària

Aquest apartat, central, es referirà a les accions que un centre pot fer durant el primer curs universitari per tal de facilitar el seguiment acadèmic del curs als joves estudiants. El primer objectiu del centre ha de ser tenir un **professorat adequat** per dur a terme accions continuades de millora. Sense aquest professorat tot esdevé inútil.

Cal tenir en compte que en aquesta fase els estudiants viuen canvis considerables respecte a l'aprenentatge de secundària que els és familiar i, per tant, és important tenir estratègies pedagògiques que facilitin la seva adaptació a la nova situació acadèmica. Serà a la fi d'aquesta fase quan realment es podrà valorar globalment tot el programa de transició ofert pel centre.

4.1. Objectius

En aquesta fase universitària inicial els objectius que cal assolir són:

- Facilitar l'adaptació acadèmica dels estudiants als nous estudis i també la seva integració social al centre i a la seva promoció.
- Cuidar especialment el disseny curricular, la seqüenciació, l'avaluació, l'organització i l'actuació docent en el primer curs.
- Desenvolupar estratègies didàctiques per facilitar la integració dels continguts i les competències noves.
- Establir o assajar sistemes d'ajuda per als estudiants amb dificultats o llacunes de formació prèvia.
- Articular relacions entre les diferents matèries per facilitar una visió més integral dels estudis.
- Estimular la motivació per l'estudi, el control emocional i els projectes personals de futur.

- Impulsar estudis de seguiment dels estudiants en el procés d'integració a la universitat per tal de conèixer els factors o les variables que la faciliten.
- Establir o assajar sistemes d'incentius i complements per als estudiants amb millor formació i més capacitats.

4.2. Accions

Accions recomanables en aquesta fase són:

Pla d'estudis

Si bé és cert que el desenvolupament últim d'un pla d'estudis està en mans del professorat concret que imparteix les matèries a les aules i de les estratègies docents que posa en joc (magistralitat, tallers, treball cooperatiu, etc.), no ho és menys, que un bon pla d'estudis plantejat amb seny docent i objectius d'aprenentatge correctes pot ajudar directament en l'estudi de les carreres i facilitar l'èxit acadèmic dels estudiants. En concret, i pel que fa a l'etapa inicial, seria desitjable que el pla d'estudis fos especialment primmirat amb les especificitats del primer curs, tot tenint en compte aspectes com ara els següents:

- Valorar i especificar els aprenentatges que es pressuposa que l'estudiant haurà de fer pel seu compte, i aclarir la càrrega de treball total.

- Oferir visions panoràmiques de les assignatures.
- Adequar la temporalització (si s'escau) per tal que els estudiants tinguin temps d'assimilar els continguts, no fragmentant excessivament el primer curs.
- Procurar que els programes i descriptors de les assignatures enllacin bé amb les assignatures corresponents preuniversitàries.
- Procurar implicar els estudiants en els coneixements, les eines i els processos propis de la professió associada als estudis.

Així mateix, sembla necessari que els departaments respectius comparteixin i valorin en equip el desenvolupament dels currículums i prenguin decisions compartides per millorar els resultats obtinguts durant i al final dels quadrimestres. En aquest sentit, cada centre d'estudis podria demanar periòdicament informes de departament per a les assignatures que tinguin sota la seva responsabilitat i en què es precisessin valoracions i línies de millora a implantar.

Tutories de professors i d'estudiants

Les activitats de tutoria són extraordinàriament importants per als nous estudiants, tant en la seva vessant acadèmica com personal i social.

Tot i el desenvolupament de maduració que suposa l'etapa d'educació secundària, en la qual cristal·litzen competències personals i socials dels estudiants que els permeten afrontar la transició a la universitat, cal tenir en compte que se'ls presentaran reptes específics com el d'adquirir/consolidar una manera pròpia d'aprenentatge i el de preparar-se/orientar-se per a un procés de continua i important presa de decisions sobre el seu futur.

Si més no a primer curs, la tutoria no s'ha de deixar a iniciativa dels estudiants, sinó que exigeix programar i convocar entrevistes de seguiment o, almenys, sessions grupals de tutoria. En cursos posteriors, aquesta intervenció pot anar derivant cap al model de consulta a iniciativa pròpia. També en alguns llocs s'han establert mentors (és a dir, estudiants avançats que fan menes de tutoria) i serveis d'assessorament personal. Algunes experiències recents avalen la bona acollida d'aquesta tutoria estudiantil.

Professorat de primer curs

El professorat encarregat de la docència d'assignatures de primer curs és la peça clau per facilitar un bon començament dels estudis universitaris. Hi ha diverses competències professionals en què aquest professorat hauria de destacar:

- a) **Conèixer bé la formació rebuda pels estudiants** al batxillerat i quins són els continguts assolits que incideixen en el desenvolupament de l'assignatura.
- b) **Explicar quines seran les condicions** convenients per estudiar i superar l'assignatura, què cal fer a classe i fora de l'horari lectiu, esforç requerit, condicions d'avaluació, etc., amb un esment especial de les condicions que representen una novetat respecte als usos i costums propis de la secundària.
- c) **Donar una visió panoràmica de l'assignatura**, explicant d'on es parteix, quins són els objectius, en quines altres assignatures es faran servir els conceptes apresos, quin rol jugarà l'assignatura en la formació, etc. Un bon coneixement de l'activitat professional associada a la carrera pot ajudar a emmarcar bé les assignatures.
- d) **Fer una docència clara i atractiva de l'assignatura**, tot proposant activitats d'aprenentatge, lligant els aspectes teòrics amb els pràctics, facilitant materials d'estudi, etc.

Per fer possible aquestes condicions, seria desitjable que el professorat de primer curs fos professorat engrescador i molt motivador, és a dir:

- especialment preparat en aspectes formatius;
- coneixedor de l'assignatura i dels estudis, amb una visió àmplia;
- experimentat en l'àmbit docent, amb llarga experiència;
- coneixedor d'estratègies de treball i de dinamització.

Cal dir que el nombre d'alumnes per grup ha de ser adequat si es vol facilitar l'actuació docent i el seguiment individual. Per això la quantitat de professorat dedicat a primer curs ha de ser la necessària.

Possiblement, el professorat de primer curs necessitaria una formació docent especial (que els ICE de les universitats podrien facilitar) i seria raonable incentivar d'alguna manera la dedicació al primer curs (per exemple, valorant especialment els crèdits impartits).

Reunions periòdiques de professorat

L'existència de sessions de treball per compartir anàlisis, diagnòstics i decisions entre el professorat que imparteix docència en una mateixa promoció pot ajudar a contrastar percepcions i ajustar la diagnosi que se'n pugui fer de l'estat d'aprenentatge individual i col·lectiu. En aquest marc, la tutoria individual pren tota la seva dimensió, tant pel que pugui aportar el seu treball com pel que se'n pugui treure per millorar el coneixement d'alguns o de tots els seus tutorats.

Algunes d'aquestes sessions podrien veure's enriquides amb la presència de professorat de secundària, per tractar de qüestions de coordinació curricular, intercanvi d'iniciatives, etc. Caldria prestar un suport especial al professorat associat, especialment si és nou.

Els grups de primer curs

Sovint els grups de primer curs són els més nombrosos en els estudis universitaris. La grandària dels grups pot repercutir en un tracte menys personalitzat dels estudiants, en una tendència a la magistralitat docent per sobre d'altres estratègies docents i en una feina superior del professorat en el moment d'avaluar o tutoritzar. Sembla oportú, doncs, mirar d'estructurar els grups de primer de la millor manera possible per tal d'afavorir el seguiment del curs en tots els sentits.

Els materials d'estudi de primer curs

Els apunts i els llibres de text són els materials més corrents en l'ensenyament secundari. En l'àmbit universitari continua la tradició dels apunts, però desapareix normalment el concepte d'un únic llibre de text i es troben tant manuals d'alt nivell com extenses bibliografies parcials i, recentment, materials a les intranets o a Internet. Sovint, els materials d'estudi esmentats a les guies docents són referències de la matèria (fontes històriques, llibres de referència...) que no necessàriament es corresponen amb el desenvolupament del curs. Cal, doncs, distingir molt bé la bibliografia bàsica de la complementària.

Sembla oportú que per als estudiants de primer es facin especificacions sobre materials que sigui bo tenir a mà, separatament d'aquells materials que són complementaris o referents, ja sigui per ampliar temes o per anar a buscar diferents opcions o enfocaments. No cal dir que per a un primer curs és primordial l'existència de materials d'estudi que estiguin especialment preparats per seguir l'assignatura tant en aspectes teòrics com pràctics. Si a més hi ha elements o activitats d'autoavaluació, aleshores la situació és òptima.

Avaluacions adequades

Les formes d'avaluació de les assignatures de primer (treballs, projectes, exàmens, altres proves...) no tan sols poden ser diferents entre elles, sinó molt diferents de les fetes a secundària. És recomanable una explicitació de com seran les avaluacions i de quins seran els criteris de correcció. Informacions de webs d'assignatures sobre proves anteriors poden ser especialment facilitadores de l'estudi. També la temporalització de les avaluacions continuades és important, especialment la coordinació entre assignatures, lliuraments, etc.; i, per descomptat, la coherència avaluadora entre grups diferents d'una mateixa assignatura. La possibilitat d'avaluacions compensatòries i globals de primer curs és un aspecte que cal estudiar.

Accés a la informació durant els estudis

Els estudis universitaris requereixen normalment cercar informacions diverses, ja sigui com a complements de les explicacions de classe o com a necessitats derivades de les activitats d'aprenentatge.

L'existència de biblioteques i/o mediateques que facilitin la recerca d'informació i l'accés a Internet poden ser serveis claus en aquest aspecte documental. Però en el cas de primer curs cal tenir en compte la necessitat que aquests alumnes aprenguin els mecanismes per accedir als mitjans (classificació de llibres, consultes de bases de dades, recerques bibliogràfiques, préstec interuniversitari, etc.).

Activitats culturals i de socialització

La programació periòdica o singular d'activitats com ara trobades, conferències, debats, taules rodones, viatges programats, visites, intercanvis... pot complementar la formació reglada obligatòria dels primers cursos i ajudar a la identificació de l'estudiant amb el centre. Si bé aquestes activitats estan pensades per a tots els cursos, caldria proporcionar algunes d'especialment indicades per a l'alumnat de primer curs, com per exemple per ajudar a la formació de grups de treball.

Curs propedèutic o assignatures de preconeixements

En cas d'haver-hi un curs propedèutic (o assignatura prèvia), optatiu i valorable com a crèdits de lliure elecció, caldrà evitar que la formació impartida s'encavalqui sobre la preuniversitària i la de primer curs i s'haurà de centrar a afavorir el pas d'un nivell a l'altre, tot suplint mancances, desenvolupant competències imprescindibles, atacant dèficits, preparant bé per començar els nous estudis i estimulant el canvi en la direcció d'assolir una forma d'estudi plenament universitària. L'opció de seguir un curs propedèutic hauria d'anar lligada a unes bones proves voluntàries (3.6) que en determinin la idoneïtat.

4.3. Indicadors d'avaluació

Bona part dels indicadors d'avaluació d'aquesta fase formen part d'un model d'avaluació de la qualitat del pla d'estudis. Alguns indicadors sobre l'assoliment dels objectius d'aquesta fase haurien de dirigir-se a determinar els graus d'adequació de les diverses accions proposades i, com a exemple, se'n detallen alguns:

Pla d'estudis i de l'organització docent

- Valoració de la vinculació entre matèries de primer curs i de secundària.
- Nombre d'assignatures de caràcter clarament propedèutic i instrumental que el pla d'estudis preveu en el primer curs i en el primer cicle.
- Nombre d'assignatures de caràcter general que el pla d'estudis preveu en el primer curs i en el primer cicle.
- Nombre d'assignatures semestrals que es programen a primer curs i a primer cicle.
- Valoració de l'existència en el pla d'estudis d'alguna assignatura que faci un ús especial de les tutories de formació.
- Valoració de com la titulació dedica recursos humans a aconseguir que el nombre d'estudiants per grup a primer curs no superi la mitjana d'estudiants dels grups de primer cicle, i fins i tot estigui per sota.

- Valoració, si s'escau, de proves voluntàries per tal que l'estudiant conegui el seu grau de preparació inicial.
- Valoració, si s'escau, d'activitats prèvies al començament del curs en què s'ofereixen panoràmiques generals sobre determinats temes.
- Valoració, si escau, de trimestres, semestres o cursos propedèutics.
- Valoració, si s'escau, d'activitats complementàries i/o incentivadores adreçades als estudiants amb més capacitat.

Adequació de l'actuació tutorial a primer curs

- Valoració de l'existència d'un equip de professors-tutors en la titulació, amb preparació específica per desenvolupar tasques de tutorització.
- Reconeixement d'aquesta tasca tutorial per part de la universitat.
- Valoració del pla de tutoria individualitzat en què s'assigna a cada estudiant un tutor per a tots els seus estudis.

Professorat de primer curs

- Valoració per part dels estudiants de l'actuació docent.
- Protocol que la universitat, el centre o la titulació té sobre les característiques desitjables en un professor de primer curs (motivació, formació pedagògica...).
- Grau de coneixement dels programes i els nivells de batxillerat per part del professorat de primer curs i de primer cicle.
- Nombre de professors de primer curs i de primer cicle que han estat avaluats per les enquestes per sobre de la mitjana del professorat de la titulació.
- Nombre de professors amb dedicació exclusiva que s'ocupen de les assignatures de primer curs i de primer cicle.
- Sessions periòdiques que el centre o la titulació organitza amb el professorat de primer curs per tal d'assegurar-ne la coordinació.
- Percentatge de professors associats docents a primer curs.

Materials d'estudi de primer curs

- Valoració quantitativa dels materials d'estudi de primer curs.
- Nombre de recursos específics per a la innovació docent de primer curs per mitjà dels programes del DURSI i de la mateixa universitat, si es dóna el cas.
- Nombre d'assignatures de primer curs de la titulació que posseeixen els materials bàsics elaborats específicament per mitjà dels serveis editorials de la mateixa universitat o externs.
- Nombre de materials de suport (en qualsevol suport) que ajuden l'estudiant i li permeten l'autoavaluació i la recuperació mentre cursa una assignatura.

Avaluació

- Valoració del rendiment acadèmic assolit per cada estudiant i per grup d'activitats de primer curs.
- Impacte dels resultats d'avaluació en l'abandonament o el canvi d'estudis.
- Valoració de les sessions d'avaluació conjunta per als estudiants de primer curs.
- Valoració, si s'escau, d'un sistema concret compensatori d'avaluació d'assignatures amb continguts afins.

Activitats dedicades a estudiants de primer curs

- Valoració de l'ús de serveis del centre per part dels estudiants de primer curs.
- Participació quantitativa en les activitats culturals.

El desig de l'Agència, quan promou i patrocina aquest treball, no és cap altre que contribuir a què els responsables de la gestió universitària i el professorat en general puguin tenir punts de referència per dur a terme una acció conjunta que permeti millorar la qualitat del servei que ofereixen les universitats.

Referències

- **UB**
<http://www.ub.es/acad/acces/secundaria>
- **UAB**
<http://www.uab.es/futurs/default.htm>
- **UPC**
Pla d'Informació, orientació per a l'accés i acollida als estudiants de la UPC.
Memòria curs 1999-2000

<http://www.upc.es/ainfo/catala/estudis/acces>
- **UPF**
<http://www.upf.es/secfr.htm>
- **UdG**
<http://www.udg.es/acces>
- **URV**
<http://www.urv.es/sestudiants/estruc-se.html>